

A GOLDEN PROFILER OF PERSONALITY (GPOP) MAGYAR VÁLTOZATÁNAK PSZICHOMETRIAI JELLEMZŐI¹

CZIBOR Andrea

PTE BTK Pszichológiai Intézet, Szociál- és Szervezetpszichológia Tanszék
czibor.andrea@pte.hu

SZATHMÁRI Edit

ELTE PPK Pszichológiai Intézet, Pszichológiai Doktori Iskola
szathmari.edit@ppk.elte.hu

SZABÓ Zsolt Péter

ELTE PPK Pszichológiai Intézet, Szociálpszichológia Tanszék
szabo.zsolt.peter@ppk.elte.hu

RESTÁS Péter

PTE BTK Pszichológia Intézet, Szociál- és Szervezetpszichológia Tanszék
restas.peter@pte.hu

KÁZMÉR-MAYER Szilvia

PTE BTK Pszichológia Intézet, Szociál- és Szervezetpszichológia Tanszék
szilviamayer91@gmail.com

BENTS, Richard

Future Systems Consulting Inc.
rbents@futuresystemsconsult.com

ÖSSZEFOGLALÓ

Háttér és célkitűzések: A jungi alapú személyiségmodell számos alkalmazott pszichológiai területen népszerű koncepció. Bár erőteljes az igény a jungi típusok mérhetővé tételére, magyarra adaptált, honosított, megfelelően bemért mérőeszköz tekintetében hiány mutatkozott mind a kutatás, mind a gyakorlati felhasználás területén. Vizsgálatunk célja a *Golden*

¹ A kutatás etikai engedélyének referencia száma: 2017/58, az engedélyt kiadta a Pszichológiai Kutatások Egyesült Etikai Bíráló Bizottsága

Profiler of Personality (GPOP), a jungi modellt és a *Big Five*-koncepciót ötvöző személyiségmérő-eszköz magyar mintán mutatkozó érvényességének és megbízhatóságának ellenőrzése volt.

Módszer: Két vizsgálatot végeztünk el. Elsőként elemeztük az eddig magyar munkavállalói mintán összegyűlt GPOP eredményeket a skálák megbízhatósága ($n = 5376$) és a teszt-reteszt reliabilitás ($n = 98$) szempontjai szerint. Ezt követően további személyiség-kérdőívek (HEXACO, Rövid Sötét Triád Kérdőív) kíséretében vettük fel a GPOP-ot, ugyancsak munkavállalói mintán ($n = 213$), a kérdőív érvényességének vizsgálata céljából.

Eredmények: Eredményeink azt mutatják, hogy a GPOP skáláinak megbízhatósága magas, a teszt-reteszt reliabilitás is megfelelő mértékű. Az egyéb személyiség-kérdőívekkel való összevetés az elméletileg is várható, illetve korábbi vizsgálati eredményekkel összhangban lévő összefüggéseket igazolta.

Következtetések: A *Golden Profiler of Personality* magyar változata megbízható és érvényes mérőeszköznek bizonyult.

Kulcsszavak: Golden Profiler of Personality, GPOP, jungi alapú személyiségmodell, HEXACO modell, sötét triád

BEVEZETÉS

Tanulmányunk célja, hogy összegezze a *Golden Profiler of Personality* (GPOP) (Golden és Ringenbach, 2005, Golden, 2010) magyar változatával szerzett eddigi tapasztalatokat. Kutatásunkban a mérőeszköz magyar mintán mutatkozó érvényességét és megbízhatóságát teszteljük, illetve megvitatjuk a kérdőív lehetséges felhasználási lehetőségeit.

A *Golden Profiler of Personality* háttérben álló koncepció két fő személyiségpszichológiai modellre épít, ezek bizonyos mértékű integrációjára törekszik. Az egyik Carl Gustav Jung elmélete a lélektani típusokról (Jung, 1921/2010), a másik pedig az ötfaktoros (ún. *Big Five*) koncepció (Costa és McCrae, 1992). Az így létrejött modell ötvözni igyekszik a jungi elmélet mélységét és komplexitását a vonáselméletek praktikus szemléletével és tágabb közönség számára is érthető koncepcióival. Golden (2010), a mérőeszköz kidolgozó-

ja a *Golden Profiler of Personalityt* kifejezetten fejlesztési célokra szánta, és a pszichológia számos alkalmazott területén (pl. szervezetfejlesztés, coaching, vezetőfejlesztés, konfliktusmenedzsment, csapatépítés, karriertervezés, kapcsolati tanácsadás) hatékonyan felhasználhatónak véli.

Carl Gustav Jung személyiségmodellje

Carl Gustav Jung személyiségmodellje elméletének azon része, amelyet a legszélesebb körben használnak különféle alkalmazott pszichológiai területeken (Arnau és mtsai, 2000; Thompson és Arnau, 1998). A személyiségtípusok elméletét gyakran alkalmazzák például egyéni-, pár-, illetve családterápiában, karrier-tanácsadásban, az oktatási és tanulási stílusok összehangolása során, illetve szervezetszichológiai kontextusban, például csapatépítés, a munkatársak közötti hatékony együttműködés megalapozásának területén (Thompson és Arnau, 1998).

A lélektani típusok elméletének és az erre épülő módszertanoknak több jellemzője is hozzájárul ahhoz, hogy a modell jelentős népszerűsége tett szert különböző alkalmazott területeken (Erős és Jobbágy, 2001; McCaulley, 1990). Először is, a jungi modell a személyiség normáltartományának leírását tűzi ki célul és nem a pszichopatológiás tartomány feltárására vállalkozik. A másik szempont a jungi tipológián alapuló mérőeszközök felhasználóinak tapasztalata, akik nagy arányban számolnak be arról, hogy a modell koncepciói jól érthetőek, jól használhatóak és értékes, valid információkat szolgáltatnak számukra. Harmadrészt, a jungi koncepció a különböző típusok egyenlő értékét, az egyes típusok erősségeit hangsúlyozza. Ez a jellemzője hozzájárul ahhoz, hogy mind önismereti, mind fejlesztési kontextusban jól használható legyen. A jungi modell értéksemlegessége abból az alapvetésből is adódik, amely szerint a személyiségtípusokban mutatkozó különbségek nemtől, társadalmi helyzettől, kulturális háttértől függetlenek (Mirnics, 2006).

Jung *Lélektani típusok* (1921/2010) című könyvében fejti ki részletesen személyiség-tipológiáját. Típusában megkülönböztet általános beállítottsági típusokat vagy preferenciatípusokat, illetve funkció típusokat. Az első kategóriába az extra- és introverziót, míg a másodikba a gondolkodás-érzés, illetve érzékelés-intuíció funkciópárokat sorolja (Jung, 1921/1994; Mirnics, 2006; Süle, 2017).

Az extravertió és introverzió az érdeklődési, libidóáramlási irányok tekintetében különbözik egymástól; a preferenciatípus a tárgyhoz, külvilághoz való viszony alapjául szolgál (Jung, 1921/1994). Míg az extravertált típus tájékozódásának alapját a külső tények, tárgyak, objektív adottságok

adják, addig az introvertált típus szubjektív szűrőjén át szemléli a világot, a külvilág nyomán létrejött benyomások, leképeződések szolgálnak referenciapontként számára (Mirnics, 2006). Míg az extravertáltak a külvilágból gyűjtik energiáikat, az introvertáltak számára saját belső világuk a pszichikus energia forrása.

A funkció típusok arról adnak információt, hogy az egyén milyen módon tájékozódik az őt körülvevő világban, illetve miképpen alkalmazkodik ahhoz (Jung, 1921/1994). Jung személyiségelméletében négy pszichés funkció típust különböztet meg, amelyek – álláspontja szerint – az általános beállítottsági típusokkal együtt értelmezhetők. Az első funkciópár a gondolkodás, illetve érzés funkciói. Míg a gondolkodó típusnál az egyén cselekvéseit, ítéletalkotását intellektuálisan átgondolt érvek, személytelen logika, ok-okozati összefüggések irányítják, addig az érző típus döntései, cselekedetei háttérében az emocionális faktorok vannak túlsúlyban: az adott kimenetek vonzósága, másokra gyakorolt hatása erősen meghatározza választásait. A másik funkciópár az érzékelés, illetve intuíció funkciói. Míg az előbbi típus információgyűjtését, észlelését az érzéketlen, kézzelfogható tapasztalatok, tények uralják, és különös figyelmet szentel a részleteknek, addig az utóbbi típus egyfajta szemlélő, tágabb kontextusban igyekszik megragadni a világot, az összefüggések, a fizikai tapasztalatokon túlmutató jellemzők feltárására törekszik (Mirnics, 2006; Erős és Jobbágy, 2001). Jung a preferenciatípusok és funkció típusok kombinációjából vezette le az általa azonosított nyolc személyiségtípust. (Erős és Jobbágy, 2001)

Bár Jung (1994) a természetes preferenciákat gyakran egymással ellentétes attitűd-, illetve funkció párokként mutatta be,

azt is hangsúlyozta, hogy ezek a preferenciák nem mindig tiszták, egyértelműek. Továbbá, kiemelte elméletében (Jung 1921/1994; Arnau és mtsai, 2000), hogy a preferált funkciók súlya, dinamikája változhat az élet, az individualizációs folyamat során (pl. a kevéssé fejlett funkciók fejlődhetnek, erősödhetnek). További fontos szempont, hogy az egyes típusokhoz kötődő jellegzetességek, viselkedésminták megjelenése erősen függ mind a környezeti konstellációtól (Süle, 2017), mind az egyén szabad választásától (Erős és Jobbágy, 2001). Vagyis a természetes lélektani típusból fakadó tulajdonságok manifesztálódásának külső feltételek vagy a személy választásai kedvezhetnek, de ugyanakkor gátló módon is hathatnak azokra. Ebből adódóan, a jungi dimenziók mérésére szolgáló eszközök is helyet kell, hogy adjanak a funkciók és attitűdök differenciáltabb mérésének, a „szunnyadó” tendenciák feltárásának, ahelyett, hogy egyszerűen csak típusokba sorolnák felhasználóikat (Arnau és mtsai, 2000).

A jungi típusok alkalmazott pszichológiai területeken népszerű, gyakran használt modell; tudományos, kutatási szempontból azonban számos kritika érte. Az első és leggyakrabban említett aggály, hogy a jungi koncepciót nem támasztja alá kellő mennyiségű, tudományos igényű empirikus vizsgálat (Larsen és mtsai, 2017). A kritikai észrevételek másik köre a jungi modell típusjellegéből adódik. Több (Ewen és Ewen, 2014; Larsen és mtsai, 2017) felvetik, hogy míg a személyiségjellemzők (pl. extravertió) normál populációban jellemzően normál eloszlást mutatnak, a jungi típusok az egyes dimenziók tekintetében bimodális eloszlást (pl. extravertált, ill. introvertált típusok) feltételez. Egy vonásjellegű változó típusokba „kényszerítése” pedig egyértelműen torzításokhoz, az

adott vonás középső értékeit mutató egyének nem megbízható besorolásához vezet.

Ehhez a jellemzőhöz kapcsolódik az a felvetés is, hogy a jungi típusok – más típus-alapú személyiségmodellekhez hasonlóan – az egyes kategóriák közötti különbségekre koncentrálnak, az egy kategórián (típuson) belüli egyéni különbségeket azonban nem hangsúlyozza. A kritikai észrevételek (Casement, 2001) emellett azt is kiemelik, hogy a Jung modelljében használt fogalmak gyakran nehezen érthetőek, könnyen félreérthetők: az Érzés funkciót például gyakran összemossák az egyén saját érzelmeivel való kapcsolatával, illetve érzelmességének mértékével. Összességében elmondható, hogy e felvetések nagy része a jungi koncepció empirikus megalapozottságát és tesztelését hiányolja, illetve a típusjelleg gyengeségeire hívja fel a figyelmet.

A jungi modellen alapuló mérőeszközök

A jungi személyiségmodell számos kutatót inspirált arra, hogy olyan mérőeszközt, személyiségvizsgáló módszert hozzon létre, amellyel vizsgálhatóvá tehető a Jung által meghatározott lélektani típusok. Ilyen eszközök például a *Singer–Loomis Type Deployment Inventory* (Singer és mtsai, 1996), a *Grey–Wheelwright Jungian Type Survey* (Wheelwright és mtsai, 1964), a *Personal Preferences Self-Description Questionnaire* (Thompson, 1996), a *Myers Briggs Típus Indikátor* (MBTI, Myers és Myers, 1995), illetve a *Golden Profiler of Personality* (GPOP, Golden és Ringenbach 2005). A különböző mérőeszközök jellemzőivel kapcsolatban elmondható, hogy viszonylag kevés kutatási eredmény áll rendelkezésre, és számos kutató kétségeit fogalmazza meg e mérőeszközök megbízhatóságával

és érvényességével kapcsolatban. (pl. Carlson, 1989; McCaulley, 1991; Merenda, 1991). A következőkben a legismertebb, leggyakrabban használt jungi alapú mérőeszközt, az MBTI-t, illetve a kutatásunk középpontjában álló GPOP-modellt mutatjuk be.

Myers–Briggs Típus Indikátor (MBTI)

A Myers–Briggs Típus Indikátor a legszélesebb körben használt, jungi modellen nyugvó mérőeszköz (Arnau és mtsai, 2000), amelyet Katherine Cook Briggs és lánya, Isabel Briggs Myers alkottak meg, alapul véve Jung személyiségelméletét (Myers és Myers, 1995). Az MBTI-t szerzői személyiségtipológiai modellként definiálják, amelynek célja a kitöltők lélektani típusának azonosítása. (Briggs és Myers, 1976) Az MBTI a jungi attitűdökön (Extraverzió (*Extraversion*, E) – Introverzió (*Introversion*, I)) és funkciókon (Érzékelés (*Sensing*, S) – Intuíció (*INTuition*, N) illetve Gondolkodás (*Thinking*, T) – Érzés (*Feeling*, F)) túl egy további skála, az ún. életstílus mérésére vállalkozik (Erős és Jobbágy, 2001; Briggs és Myers, 1976). Az életstílus tekintetében két lehetséges preferenciát különít el: a Megítélést (*Judgement*, J) és az Észlelést (*Perception*, P). E koncepció szerint a megítélő típus képviselői számára a külvilághoz való viszonyulásban fontos a tervezés, a pontos keretek megteremtése, a gyors, hatékony döntéshozatal. Az észlelő típus számára ezzel szemben nagyobb értéket képvisel a spontaneitás, nyitottság, rugal-

masság, az új információk, ingerek keresése (Briggs és Myers, 1976) Az így kialakuló négy preferencia (1. ábra) kombinációja adja a 16 lehetséges típust, amelyek közül a személyhez legközelebb álló típus kiválasztása az MBTI célja (Mészáros, 2006).

A mérőeszköz többféle változatban elérhető: létezik kényszerválasztásos és skálázást alkalmazó kérdőív, illetve olyan változata is, amelyben állításokat, illetve képeket tartalmazó kártyák közül választhatnak a teszt felhasználói (Erős és Bents, 2006) A napjainkban leggyakrabban használt formája, az ún. M változat 93 itemből áll.

A kérdőív megbízhatóságát és érvényességét illetően számos kritika merült fel (pl. Hunsley és mtsai, 2003; Pittenger, 1993, 2005), amelyek összefüggésben lehetnek azzal a ténnyel is, hogy a mérőeszköz készítői nem pszichológusok voltak. Emellett az eszköz fejlesztése nem a klasszikus, pszichológiában használatos tesztfejlesztési módszerek mentén zajlott. Egy számos reliabilitás- és validitásvizsgálatot összegző, több mint húsz éve zajlott metaanalízis (Harvey, 1996) arra a következtetésre jutott, hogy az MBTI a hagyományos pszichometriai elvárásoknak megfelelően működik.

Több kutatás azonban ezzel ellentétes konklúzióval zárult. Elsőként, az MBTI faktorszerkezetével, illetve a faktorok megbízhatóságával kapcsolatos eredmények vethetnek fel kétségeket. Az MBTI négyfaktoros szerkezetét ugyanis sem a feltáró, sem a megerősítő faktorelemzések nem igazolják egyértelműen (Bess és mtsai, 2003). A mérőeszköz teszt–reteszt reliabilitása is megkérdőjeleződött az empirikus vizsgálatok fényében. Egy kutatás (McCarley és Clarskadon, 1983) például arra a következtetésre jutott, hogy az első mérést 5 hét múlva követő újramérés során a kitöltők 50%-ánál

Extraverzió	E	energia	I	Introverzió
Érzékelés	S	észlelés	N	Intuíció
Gondolkodás	T	döntés	F	Érzés
Megítélés	J	életstílus	P	Észlelés

1. ábra. Preferenciadimenziók az MBTI-modellben (Erős és Jobbágy, 2001: 4)

az első mérés eredményétől eltérő személyiség-típust azonosítottak.

Az MBTI validitásával kapcsolatos vizsgálatok nagy része a típuskategóriák szakmaválasztással, szakmai preferenciákkal, illetve vezetői pozícióval való együtt járását tárgyalja (pl. Gardner és Martinko, 1996). E kutatások azonban jellemzően az MBTI-típusok különböző pozíciókban való százalékos megoszlását mutatják be, és nélkülözik a mélyebb statisztikai elemzéseket. Egy áttekintő tanulmány (Hunsley és mtsai, 2003) arra hívja fel a figyelmet, hogy ez idáig az MBTI prediktív, illetve inkrementális validitásával kapcsolatban sem születtek megalapozott vizsgálatok. Így korlátozott a kép arról, hogy az MBTI-adatok vajon mennyire képesek előre jelezni bizonyos jövőbeli kimeneteket (pl. szakmaválasztást, munkával való elégedettséget), illetve, hogy a hasonló előrejelzésekben lehet-e az MBTI-nek a tradicionális személyiségvizsgáló eljárásokon túlmutató, hozzáadott értéke.

Az MBTI-vel kapcsolatban felmerült további kritika a teszt kiértékelésében is jelenlevő dichotóm típusokra vonatkozik: jelesül, hogy a módszer egyik vagy másik típusba sorolja az egyéneket, és nem ad lehetőséget differenciáltabb szemléletre, vagyis arra, hogy egy-egyén különböző attitűdök és funkciók tekintetében mutatkozó állapotát párhuzamosan monitorozza (Arnaud és mtsai, 2000). A lélektani típusokba sorolás, ahogyan korábban a jungi modell kritikáinál is említettük, jellemző torzításokhoz vezet. Előfordulhat, hogy olyan egyének, akik egy-egy skálán elért pontszámaikban csak néhány pontnyi különbséget mutatnak, eltérő típuscímkét kapnak (Larsen és mtsai, 2017) Metzner és munkatársai (1981) szerint a funkcionális tipológiában rejülő rigid dichotomizálás magának a modellnek

a növekedési, fejlődési lehetőségeit is korlátok közé szorítja.

Az MBTI ismertsége és népszerűsége napjainkban is vitathatatlan, évente több millióan töltik ki a kérdőívet (Bess és mtsai, 2003). Sokrétű felhasználásának egyik oka az lehet, hogy kiértékelése és értelmezése egyszerű, azok számára is jól használható, akik nem rendelkeznek mélyreható személyiség-lélektani ismeretekkel, így szervezeti környezetbe, fejlesztő programokba is praktikusán adaptálható. A felhasználás módjára vonatkozóan a szakirodalomban viszonylagos konszenzust találunk arra nézve, hogy az MBTI nem alkalmas kiválasztási vagy karrierreleváns döntések megalapozására, de jól használható csapatépítési, karriertervezési vagy akár tanácsadási területeken (Larsen és mtsai, 2017).

Golden Profiler of Personality (GPOP)

A *Golden Profiler of Personality* (Golden, 2010) a jungi személyiségmodellt és az ötfaktoros (*Big Five*) modellek ötvözésére törekvő mérőeszköz. Az MBTI-ben is szereplő négy dimenzió mellé (amelyek ún. globális skálaként jelennek meg a GPOP-ban) egy ötödik globális skálát rendel a modell, amely a Feszültség–Nyugalom elnevezést kapta. E skála a stresszorokra adott válasz egyéni mintázatainak mérésére szolgál, és az ötfaktoros modell Érzelmi Stabilitás, illetve Neuroticitás Skáláival rokon (Golden és Ringenbach, 2005; Golden, 2010).

A GPOP magyar változata egy 126 tételből álló kérdőív, amelynél az itemek jelentős része munkahelyi, illetve szabadidős tevékenységekhez kötődik. Az első 68 tétel egy-egy megkezdett mondat befejezését kéri a kitöltőtől, amelyhez két válaszváltozatot ajánl fel, s e változatokkal való egyetér-

tését jelölheti az egyén egy 7 fokú szemantikus differenciálskálán. Például: Szívesebben beszélgetek

elméletekről. tényekről.
3 2 1 0 1 2 3

A kérdőív második részében 58 melléknév-pár 7 fokú szemantikus differenciálskálán való megítélésére nyílik lehetőség. Például:

érzelmeit felvállaló tárgyilagoss.
3 2 1 0 1 2 3

A GPOP magyar változatában a skálaértékek kiszámítása (az angol és német verzióhoz hasonlóan) 105 item alapján történik. Az ezen felül a kérdőívben szereplő állítások az adott kulturális kontextushoz illeszkednek és a kérdőív továbbfejlesztését szolgálják.

A GPOP kérdőív magyar változatának pszichometriai jellemzőihez kapcsolóan eddig nem álltak rendelkezésre publikált adatok. Jelen vizsgálat e hiányt igyekszik pótolni. GPOP kérdőív német változatának pszichometriai jellemzőit Golden és munkatársai vizsgálták (Golden és mtsai, 2004). A több mint 2500 fős német munkavállalói mintán felvett adatok azt mutatják, hogy a kérdőív globális skáláinak megbízhatósága megfelelő (Cronbach-alfa: 0,82–0,9). A teszt–reteszt reliabilitás értékei is megfelelőnek bizonyultak (Spearman korrelációs együttható: ,88–,94). A validitással kapcsolatos eredményeket *A jungi dimenziók és az ötfaktoros (Big Five) modell összefüggései* című részben mutatjuk be.

A kérdőív angol változatának reliabilitását egy közel 5000 amerikai munkavállalóból álló mintán vizsgálta Golden és Ringenbach (2005). A globális skálák megbízhatósága magasnak bizonyult (Cronbach-alfa: 0,82–

0,93), és az oldalskálák többségének reliabilitása is megfelelő mondható. A 46 oldalskála közül 40 skála esetén a Cronbach-alfa-érték 0,7 feletti, 6 skála megbízhatósága gyengébb, itt az értékek 0,50 és 0,69 közöttiek. A teszt–reteszt reliabilitásértékei is kifejezetten magasak voltak. (A tíz globális skálából kilenc esetében 0,90 feletti értéket mutatott a Spearman-féle korrelációs együttható.) A feltáró és a megerősítő faktorelemzés, illetve a különböző személyiség-kérdőívvel végzett validitásvizsgálat is a GPOP érvényességét erősítette meg (Golden, 2010).

A GPOP-mérőeszköz pszichometriai jellemzőinek független vizsgálatáról nem találtunk publikált adatokat. A mérőeszközzel kapcsolatban főként német nyelvterületről, szervezetfejlesztési, menedzsment-támogatási területről találkozhatunk tapasztalatokkal. Berndt (2010) könyvében említi, hogy a testzentrale.de adatai alapján a GPOP globális skáláinak belső konzisztenciája megfelelő. Összefoglalásában világos, tömör, jól érthető mérőeszközként mutatja be a GPOP-ot, amely tanácsadási, coachingfolyamatokban képes az egyéni fejlődést támogatni. Eck, Jöri és Vogt (2007, 2015) a GPOP modellt, mint az MBTI továbbfejlesztett verzióját mutatja be, amely a típusok, illetve globális és oldalskálák útján megvalósuló differenciált mérés előnyeit egyesíti.

Magyar mintán szerzett tapasztalatok jungi alapú mérőeszközökkel

Magyarországon a jungi koncepción nyugvó mérőeszközök közül főként az MBTI-hez kapcsolódóan vannak kutatási tapasztalatok. A nyolcvanas évektől kezdődően több hazai szakmai műhelyben is készültek fordítások az MBTI-hez, és ezeket több vizsgálatban is felhasználták. Lövey (1992)

vállalati vezetőket vizsgált az MBTI magyar változatával, Jobbágy és Takács (1997) pedig középiskolai tanulók, főiskolai hallgatók, pedagógusok és álláskeresőik körében használták az MBTI-t. Egy közelmúltbeli kutatásban (Hofmeister-Tóth és mtsai, 2016) vállalkozók vezetési stílusát és piaco-orientációját vetették össze az MBTI által azonosított személyiségjellemzőikkel. A kutatásokkal párhuzamosan az MBTI-t szervezetfejlesztési, vállalati képzési területen, illetve a felsőoktatásban is használni kezdték hazánkban az 1980-as évektől kezdődően (Erős és Jobbágy, 2001).

A jelentős hazai érdeklődés ellenére az MBTI magyar honosítására, validálására tett kísérletek nem vezettek eredményre. Mivel az MBTI jogtulajdonosa (Consulting Psychology Press, CPP) nem támogatta a mérőeszköz magyar honosítását, így jogtiszt magyar MBTI kérdőív máig nem áll rendelkezésre (Erős és Jobbágy, 2001). Az igény egy jogtiszt, magyar környezetben is validált, differenciált mérésre alkalmas jungi alapú mérőeszközre régóta jelen van hazánkban, mind alkalmazott, mind akadémiai területeken. A *Golden Profiler of Personality* egy ígéretes alternatíva lehet e hiány feloldására.

A jungi dimenziók összefüggései demográfiai faktorokkal

A következőkben röviden áttekintjük azokat a kutatási eredményeket, amely az MBTI-dimenziók és két demográfiai jellegű változó, a nem és az életkor kapcsolatára vonatkoznak. Az MBTI dimenziók tekintetében elméletileg nem várható nemi különbség (Myers és Myers, 1995). Az empirikus kutatások eredményei azt mutatják, hogy rendre egyetlen dimenzió tekintetében

mutatkozik különbség a férfi és a női kitöltők pontszámai között, ez pedig a Döntés dimenziója: a férfiak jellemzően magasabb pontszámokat mutatnak a Gondolkodás (T), a nők pedig az Érzés (F) lélektani funkciók terén (Quenk, 2009; Sorenson és mtsai, 1995). Több szerző (pl. Quenk, 2009) szerint e különbség magyarázatában nagy szerepet kaphatnak a társas, társadalmi elvárások és nemi szerepek.

Az MBTI-dimenziók és az életkor kapcsolatára vonatkozóan kevés empirikus adat áll rendelkezésre, és ezek a források sem mutatnak konzisztens képet. Míg létezik olyan álláspont, amely szerint az MBTI dimenziókon elért pontszámok nincsenek kapcsolatban a kitöltő életkorával (Quenk, 2009), egyes vizsgálatok találtak kapcsolatot a kor és az MBTI-pontszámok között. Furnham és Moutafi (2012) kutatása az MBTI E–I illetve J–P tengelye és az életkor között talált kapcsolatot. Az Extraverzió és a Megítélés Skálákon elért pontszám gyenge pozitív, az Introverzió és Észlelés Skálákon elért pontszám pedig gyenge negatív korrelációt mutatott az életkorral.

A jungi dimenziók összefüggései más személyiségjellemzőkkel

A következőkben olyan kutatásokat tekintünk át, amelyek a jungi dimenziók és egyéb személyiségjellemzők együtt járását kutatták. Áttekintésünk célja, hogy támpontokat kaphassunk a GPOP validitásvizsgálata során várható összefüggésekhez.

A jungi dimenziók és az ötfaktoros (Big Five) modell összefüggései

A jungi modellben megjelenő személyiségdimenziók és más személyiségjellemzők kapcsolatának feltárása számos vizsgálat

irányult. Ezek jelentős része az ötfaktoros modell és a jungi illetve Myers–Briggsi vonások együtt járását kutatta.

Furnham és Moutafi (2012) összefoglalásukban rávilágítanak, hogy számos vizsgálat (Furnham, 1996a, 1996b; MacDonald és Mtsai, 1994; McCrae és Costa, 1989; Moutafi és Mtsai, 2003; Myers és McCaulley, 1985; id. Furnham és Moutafi, 2012) eredménye szerint átfedés mutatkozik az MBTI-dimenziók és a *Big Five*-faktorok között, a különböző vizsgálatok azonban eltérő erősségű együtt járásokat igazolnak. A NEO-PI Extraverzió Skálája az MBTI Extraverzió Skálájával pozitív, Introverzió Skálájával negatív kapcsolatot mutat ($|,58| < r < |,74|$). A Nyitottság (NEO-PI) faktor az MBTI Érzékelés Skálájával negatív, Intuíció Skálájával pozitív irányú korrelációt mutat ($|,52| < r < |,72|$). A Lelkiismeretesség (NEO-PI) faktor a kutatások eredményei szerint a Megítélés (MBTI) dimenzióval mutat pozitív, az Észlelés dimenzióval pedig negatív kapcsolatot. ($|,41| < r < |,62|$); míg a NEO-PI Barát-

ságosság faktora és a Gondolkodás (MBTI) dimenzióval negatív, az Érzés (MBTI) dimenzióval pedig pozitív irányban függ össze ($|,28| < r < |,60|$).

Golden (2010) a GPOP és az ötfaktoros személyiségmodell kapcsolatára vonatkozóan ugyanezeket az összefüggéseket predikálja, azzal a kiegészítéssel, hogy a GPOP ötödik skálája (Feszült–Nyugodt), konceptuálisan feltehetően kapcsolatban áll a *Big Five*-modellek Érzelmi stabilitás/Neuroticitás dimenziójával. Golden és munkatársai (2004) a német nyelvű GPOP kérdőív validálásának vizsgálata során két másik mérőeszközzel együtt vették fel a GPOP-ot. A BIP (*Business-Focused Inventory of Personality*, Hossiep és Paschen, 2003) Érzelmi stabilitás, Teherbírás és Magabiztosság Skálái a várakozásoknak megfelelően közepes erősségű, illetve erős kapcsolatot mutattak a GPOP Stressz Skálájával (Feszült–Nyugodt). A GPOP-skálák *Big Five*-dimenziókkal való együttjárásait a NEO-PI-R kérdőív segítségével tesztelték. Az összefüggéseket az 1. táblázat mutatja.

1. táblázat. Big Five dimenziók és GPOP globális skálák együttjárásai

(Jelmagyarázat: E = extravertált, I = introvertált, S = érzékelő, N = intuitív, T = gondolkodó, F = érző, J = megítélő, P = észlelő. A táblázatban közölt korrelációk mindegyike $p < 0,01$ szinten szignifikáns) (Golden és Mtsai, 2004: 85)

	GPOP									
	Energiaforrás		Észlelés		Döntéshozatal		Életstílus		Stressz	
	E	I	S	N	T	F	J	P	A	G
NEO-PI-R										
Extraverzió	,84	-,65	–	–	–	–	–	–	-,35	,61
Lelkiismeretesség	–	–	,40	-,29	,34	-,35	,63	-,59	–	–
Neuroticizmus	–	–	–	–	–	–	–	–	,77	-,72
Nyitottság	–	–	-,68	,74	-,42	,55	-,50	,59	–	–
Barátságosság	–	–	–	–	-,55	–	–	–	–	–

*A jungi dimenziók és a sötét vonások
(sötét triád) összefüggései*

Kevés olyan vizsgálatról tudunk, amely a jungi dimenziók és diszfunkcionális jellemzők, illetve személyiségzavarok kapcsolatát igyekeztek volna feltárni. Vizsgálatunkban egy olyan konstruktum (az ún. sötét triád) jungi dimenziókkal való kapcsolatát szeretnénk volna feltérképezni, amelyet napjainkban széles körű tudományos érdeklődés övez. A személyiség sötét triádja (Bereczkei és Czibor, 2018; Paulhus és Williams, 2002; Jones és Paulhus, 2014) három, társas szempontból averzív személyiségvonást – a machiavellizmust, a szubklinikai nárcizmust és a szubklinikai pszichopátiát – foglalja közös modellbe. A sötét vonások, miközben több közös jellemzőt (pl. érzelmi hidegség, énközpontúság, rosszindulat,

barátságosság alacsony szintje) is mutatnak (Furnham, Richards és Paulhus, 2013; Jones és Figueredo, 2013; Jones és Paulhus, 2011), számos egyedi, sajátos korrelátummal bírnak. A machiavellizmus központi eleme a manipulációs képesség és törekvés, a praktikus, racionális, érzelemmentes problémamegoldás és a nagyfokú viselkedéses rugalmasság (Bereczkei, 2015, 2016). A szubklinikai nárcizmushoz leginkább a felsőbbrendűség érzése, és a mások figyelmé és csodálata iránti igény kapcsolódik (Paulhus és Williams, 2002). A szubklinikai pszichopátia leginkább a sekélyes érzelmi élettel, az erkölcsi értékek, társadalmi normák figyelmen kívül hagyásával, impulzivitással és a büntudat csökkent mértékével mutat kapcsolatot (Furnham és mtsai, 2013). A sötét triád és a jungi dimenziók kapcsolata

2. táblázat. Az MBTI-skálák és személyiségzavarok (CATI *Personality Disorder Scales*) összefüggései Segal (2001) vizsgálatában

(Jelmagyarázat: E = extravertált, I = introvertált, S = érzékelő, N = intuitív, T = gondolkodó, F = érző, J = megítélő, P = észlelő; *p < ,05, **p < ,01) (A táblázat forrása: Segal, 2001)

Személyiségzavarok	MBTI dimenziók			
	E–I	S–N	T–F	J–P
Antiszociális	-,09	,22**	-,27**	,27**
Elkerülő	,54**	-,05	-,09	,02
Borderline	,04	,27**	,04	,14**
Dependens	,17**	,07	,08	,03
Depresszív	,19**	,07	-,17**	-,03
Hisztrionikus	-,29**	,09	,17**	,02
Narcisztikus	,02	,13	-,10	-,08
Kényszeres	,27**	-,13	-,22**	-,26**
Paranoid	,26**	,03	-,27**	,03
Passzív-agresszív	,14*	,14*	-,10	,18**
Szadisztikus	-,04	,16*	-,28**	,19**
Önsorsrontó	,17**	,18**	-,11	,08
Szkizoid	,26**	-,08	-,27**	-,01
Szkizotip	,33**	,21**	-,27**	,19**

tát vizsgáló kutatást nem találtunk, azonban a triád egyes elemeivel kapcsolatban vannak kutatási eredmények.

A machiavellizmus kapcsán Elson (1989) arra jutott, hogy az MBTI-dimenziók tekintetében egyedül a T–F tengely esetén van különbség a machiavellizmus-pontszámok között: az Érző típusú személyek alacsonyabb machiavellizmus-értékeket mutatnak, mint a Gondolkodó típusúak. Boozer, Forte és Harris (2005) kutatása is hasonló konklúzióra jutott: az MBTI-dimenziók közül csak a T–F mutatott kapcsolatot a machiavellizmussal.

Segal (2001) kutatása a személyiségzavarok és az MBTI-dimenziók kapcsolatát vizsgálta. Az általa kapott összefüggéseket a 2. táblázat mutatja be. Az eredményekből látható, hogy az MBTI-skálák mutatnak korrelációkat egyes személyiségzavarokkal, ám ezek az összefüggések jellemzően gyengék vagy legfeljebb közepes erősségűek. A sötét triád elemeivel leginkább rokon két vonás tekintetében eltérő képet láthatunk: míg a narcisztikus személyiségzavar egyik MBTI-dimenzióval sem mutatott kapcsolatot, addig a sötét triád pszichopátiadimenziójával rokon antiszociális személyiségzavar mértéke összefüggött mind az S–N, mind a T–F, mind pedig a J–P dimenziókkal, mindhárommal gyenge együtt járást mutatva.

1. VIZSGÁLAT: A KÉRDŐÍV FAKTORSTRUKTÚRÁJÁNAK ÉS MEGBÍZHATÓSÁGÁNAK VIZSGÁLATA

A vizsgálat célja

Első vizsgálatunk célja az volt, hogy elemezzük a GPOP magyar változatának megbízhatóságát. Szerettünk volna képet kapni

a kérdőív faktorszerkezetéről, illetve az egyes skálák belső konzisztenciájáról. Emellett fontosnak tartottuk tesztelni a kérdőív ismétléses reliabilitását is. A megbízhatóság ellenőrzése mellett célunk volt az is, hogy a rendelkezésünkre álló nagy létszámú mintán megvizsgáljuk két demográfiai változó (a nem és az életkor) GPOP-skálákkal való összefüggését. E téren azt vártuk, hogy eredményeink korábbi – *A jungi dimenzió összefüggései demográfiai faktorokkal* című részben áttekintett – kutatások konklúziójához illeszkednek majd.

Módszer

A jelenlegi vizsgálatban a GPOP magyar nyelvű változatának kitöltéséből származó eredményeket elemeztük. A kitöltők jellemzően munkahelyi csoportos fejlesztési programok keretében találkoztak a kérdőívvel, leggyakrabban a programok előkészítésének részeként. Majd a programok során az angol nyelvű verzió fordításán alapuló visszajelzést kaptak a kérdőívek eredményéről és megismerhették annak elméleti hátterét. A felnőtt, magyar anyanyelvű résztvevők egyénileg, online formában töltötték ki a 126 itemből álló kérdőívet. Az adatok 2006. október és 2018. január közötti időszakból származnak, összesen 5376 kitöltésből, 5282 különböző személytől. 2 személy három, 92 személy két alkalommal töltötte ki ezen időszak alatt a kérdőívet.

A kitöltők 50,2%-a férfi, 49,8%-a nő. A kitöltők átlagéletkora 36 év, a szórás 8,98 év. A legfiatalabb kitöltő 18, a legidősebb 88 éves volt a kitöltés időpontjában.

Eredmények és megvitatás

A GPOP kérdőív faktorstruktúrájának a vizsgálata

Mivel a GPOP kérdőívvel kapcsolatban még nem volt magyar kutatási előzmény, így a kérdőív állításain feltáró faktorelemzést végeztünk el. Mivel a GPOP-állítások eloszlása többségében normálisnak volt tekinthető, így a *Maximum Likelihood* módszert választottuk Promax-rotációval. Az adatokat az SPSS program 22-es verziójával elemeztük. Az adatok faktoranalízisben való alkalmazhatóságát Bartlett-féle sfericitástesztel, valamint Kaiser–Meyer–Olkin (KMO) mutatóval vizsgáltuk. A feltáró faktorelemzés mindkét mutató alapján elvégezhető volt (KMO = ,95, Bartlett $\chi^2 < ,001$). A sajátértékek és a *screen plot* alapján öt faktort találtunk, mely a teljes szórás 33.21%-át magyarázza.

Az öt feltárt faktor megfelel a GPOP Amerikában és Németországban leírt struktúrájának: az első faktorba tölt 0,32-es érték fölött az Extraverzió–Introverzió 23 állításából 22 állítás, a második faktorba tölt a Gondolkodó–Érző 24 állításából 21 állítás, a harmadik faktorba tölt a Megítélő–Észlelő 23 állítása közül 21 állítás, a negyedik

faktorba tölt a Feszült–Nyugodt 16 állítása közül 13 állítás és az ötödik faktorba tölt az Érzékelő–Intuitív 19 állítása. Árnyalja a képet, hogy az Amerikában leírt faktorstruktúrához képest több állítás is keresztbe tölt, azaz nem vagy nem csak a saját faktorába tölt (összesen 11 ilyen állítás van a 105-ből), és bizonyos állítások nem töltenek egy faktorba sem (4 ilyen állítás van összesen). Az egyes faktorok közötti korrelációkat az 1. mellékletben található táblázat mutatja.

A GPOP-skálák belső konzisztenciája

A GPOP öt globális skálájába rendezhető 10 alskálájának belső konzisztenciavizsgálatát a Cronbach-alfa értékének kiszámolásával végeztük el. A kérdőív 126 itemjéből 105 tartozik valamelyik alskálához, mindegyik item kettőhöz. (A fennmaradó 21 item a kérdőív továbbfejlesztését segíti, ezek a jelen vizsgálathoz nem kapcsolódnak.) Az alskálák Cronbach-alfa-értékeit, és a hozzájuk tartozó kérdőívitemek számát a 3. táblázat mutatja.

A kérdőív minden globális skálájára vonatkozóan kifejezetten magas Cronbach-alfa-értékeket kaptunk, a legalacsonyabb belső

3. táblázat. A GPOP alskáláinak Cronbach-alfa-értéke

<i>n</i> = 5376	Energiaforrás		Észlelés		Döntéshozatal		Életstílus		Stressz	
	Extravertált	Introvertált	Érzékelő	Intuitív	Gondolkodó	Érző	Megítélő	Észlelő	Feszült	Nyugodt
Cronbach-alfa	,93	,90	,84	,85	,84	,87	,89	,87	,86	,88
Kapcsolódó itemek száma	23	23	19	19	24	24	23	23	16	16

4. táblázat. A megismételt kitöltések között eltelt idő megoszlása a mintában

Megismételt kitöltés ideje	Elemszám a mintában
Egy hónapon túl, de egy éven belül	27
1–3 éven belül	36
3–11 éven belül	35
Összesen	98

5. táblázat. A GPOP alskáláinak teszt–reteszt-korrelációi (N = 98; **p < 0,01)

	Energiaforrás		Észlelés		Döntéshozatal		Életstílus		Stressz	
	Extravertált	Introvertált	Érzékelő	Intuitív	Gondolkodó	Érző	Megítélő	Észlelő	Feszült	Nyugodt
Teszt–reteszt-korrelációk (1hó+)	,85**	,79**	,73**	,85**	,77**	,81**	,81**	,80**	,71**	,61**

konzisztencia értékek az Észlelés globális skála Érzékelő Alskálájánál és a Döntéshozatal Globális Skála Gondolkodó Alskálájánál mutatkoztak, de ezek értéke is ,083 feletti, így a GPOP-skálák belső konzisztenciája teljesen megfelelőnek bizonyult.

Teszt–reteszt-vizsgálat

Azon felhasználók eredményeiből, akik többször is kitöltötték a kérdőívet, teszt–reteszt-korrelációs számítás végeztünk. Két alkalommal 92 fő, három alkalommal 2 fő töltötte ki a kérdőívet. Az utóbbiak kitöltéseit minden lehetséges módon párosítva végeztük el az alábbi számításokat.

A vizsgálatban szereplő valamennyi megismételt kitöltés között legalább egy hónap telt el. A kitöltések között eltelt átlagos idő 1097 nap volt, a legrövidebb idő 35 nap, a leghosszabb 3760 nap. Összesen 98 kitöltéspárra vonatkozóan készültek számítások. Az összehasonlított kérdőívek kitölté-

se között eltelt idő megoszlását a mintában a 4. táblázat mutatja:

A megismételt kitöltések során adódott alskála értékek összehasonlító vizsgálata nyomán az 5. táblázat teszt–reteszt-korreláció értékei rajzolódtak ki.

Az eredmények áttekintése nyomán látható, hogy a legalább egy hónap különbséggel kitöltött kérdőívek eredményei erősen összecsengenek. A legerősebb időbeli konzisztencia az Extraverzió és Intuáció globális skálák tekintetében, a leggyengébb pedig a Stressz-dimenzió két skálája, a Feszült és Nyugodt Globális Skálák tekintetében mutatkozott, amely adatok a Golden-féle (2010) koncepcióhoz jól illeszkednek.

GPOP pontszámok összefüggése demográfiai változókkal

A GPOP globális skáláinak összefüggését az életkorral és a nemmel az alábbi, 6. és 7. táblázatok mutatják. Látható, hogy szin-

te valamennyi skála mutat nagyon gyenge együttjárást az életkorral. Az Introvertált, Érzékelő, Érző, Megítélő Skálákon mutatkozó pontszámok enyhe pozitív, az Extravertált, Intuitív, Gondolkodó, Észlelő és Feszült Skálákon mutatkozó pontszámok enyhe negatív összefüggést mutatnak az életkorral. Ezek az összefüggések nincsenek igazán összhangban a korábban, az MBTI-modell kapcsán tárgyalt nemzetközi kutatási eredmények-

kel, amelyek szerint vagy nem várható ilyen összefüggés (Quenk, 2009), vagy csak az E–I és J–P Skálákon elért pontszám mutat gyenge korrelációt az életkorral (Furnham és Moutafi, 2012). A vizsgálatunkban talált korrelációk mértéke azonban arra egyértelműen rámutat, hogy minden egyes GPOP-skálán mutatkozó pontszám (a Nyugodt Oldalskála kivételével) hasonlóan gyenge kapcsolatot mutat a kitöltő életkorával.

6. táblázat. A GPOP globális skáláinak együtt járása az életkorral (** $p < 0,01$; * $p < 0,05$)

	Energiaforrás		Észlelés		Döntéshozatal		Életstílus		Stressz	
	Extravertált	Introvertált	Érzékelő	Intuitív	Gondolkodó	Érző	Megítélő	Észlelő	Feszült	Nyugodt
$n = 5376$										
életkor	-,07**	,09**	,07**	-,05**	-,06**	,03*	,04**	-,06**	-,05**	,01

7. táblázat. A GPOP globális skáláin elért pontszámokban mutatkozó nemi különbségek

	Energiaforrás		Észlelés		Döntéshozatal		Életstílus		Stressz	
	Extravertált	Introvertált	Érzékelő	Intuitív	Gondolkodó	Érző	Megítélő	Észlelő	Feszült	Nyugodt
$M_{nők}$	,42	,20	,31	,26	,20	,39	,41	,20	,19	,40
$SD_{nők}$	,21	,15	,17	,17	,12	,17	,18	,14	,15	,19
$M_{férfiak}$	,39	,18	,31	,24	,31	,24	,41	,18	,14	,44
$SD_{férfiak}$	,21	,14	,16	,16	,14	,13	,17	,13	,12	,19
$t(df)$	-4,62 (5374)	-4,40 (5333)	,31 (5336)	-4,28 (5335)	30,76 (5249)	-38,25 (5082)	-,26 (5374)	-7,31 (5341)	-14,75 (5160)	8,22 (5374)
Sig,	< ,001	< ,001	,76	,001	< ,001	< ,001	,80	< ,001	< ,001	< ,001
Cohen-d	,14	,14	< ,001	,12	,84	,99	< ,001	,15	,37	,21

Több globális skálán elért pontszám tekintetében láthatunk nemi különbségeket. Az Extravertált, az Introvertált, az Intuitív, az Érző, az Észlelő és a Feszült Skálákon a nők, a Gondolkodó és Nyugodt Skálákon pedig a férfiak átlagpontszámai mutatkoztak magasabbnak. A Cohen-d-értékek azt mutatják, hogy ezek a nemi különbségek elsősorban a döntéshozatal területén számítanak jelentősnek: a férfiak magasabb értéket érnek el a Gondolkodó típusú döntéshozatalban, mint a nők; a nők pedig magasabb értéket érnek el az Érző típusú döntéshozatalban, mint a férfiak. Ezen eredmények egybecsengenek a korábban áttekintett, MBTI-vel végzett vizsgálatok eredményeivel. (Quenk, 2009; Sorenson és mtsai, 1995)

2. VIZSGÁLAT: A KÉRDŐÍV VALIDITÁSÁNAK VIZSGÁLATA

A vizsgálat célja

Második vizsgálatunkban a GPOP magyar változatának validitását igyekeztünk ellenőrizni. Ennek érdekében megvizsgáltuk, hogy a GPOP skálái vajon a konceptuálisan várható (*A jungi dimenziók összefüggései más személyiségjellemzőkkel* című fejezetben áttekintett) mértékű és irányú kapcsolatot mutatják-e más személyiség-kérdőívek megfelelő skáláival.

A GPOP mellett használt kérdőívek kiválasztása során igyekeztünk több szempontot figyelembe venni. A HEXACO-modellre azért esett a választásunk, mert magában foglalja az ötfaktoros modellek skáláit, amelyeknek – ahogy korábbi áttekintésünk-ből látható – a jungi skálákkal való várható együtt járására számos szakirodalmi

adat fellelhető. A sötét triád és jungi alapú modellek összefüggéseinek korábbi vizsgálatairól nem tudunk, de a sötét vonások elmélete és az eddigi kutatási tapasztalatok arra engednek következtetni, hogy várhatunk összefüggéseket a sötét triád és a GPOP egyes skálái között.

Módszer

Vizsgálatunkban 213 magyar munkavállaló (89 férfi és 124 nő) vett részt, akik mindannyian betöltötték 18. életévüket, és legalább fél éve jelenlegi munkahelyükön dolgoznak. A minta átlagos életkora 38,21 év volt ($SD = 11,94$). Munkahelyük szegmense változatosan alakult: 42%-uk a közszférában, 40%-uk versenyszférában, 4%-uk non-profit és 14%-uk egyéb területen dolgozott. A munkahely ágazatát tekintve ugyancsak színes képet mutatott a minta, a legnagyobb arányban a kereskedelem (22%), az oktatás (16%), a közigazgatás (8%) és az IT (6%) területek képviseltették magukat. A résztvevőket hozzáférhetőségi mintavétel útján toboroztuk, részvételük önkéntes volt, kompenzációban nem részesültek.

Eszközök

Arra kértük a résztvevőket, hogy töltsenek ki egy papíralapú kérdőívcsomagot, amelyben a GPOP-kérdőíven kívül szerepeltek más, személyiségre vonatkozó kérdőívek (HEXACO, SD3), munkahelyi attitűdökre vonatkozó kérdőívek, illetve rákérdeztünk a kitöltők néhány demográfiai jellemzőjére.

GPOP

A kérdőívcsomag a GPOP korábban már bemutatott, 126 ítemes változatát tartalmazta.

A személyiség sötét triádjának kérdőíve (Short Dark Triad (SD3), Jones és Paulhus, 2014, magyar változat: Czibor és mtsai, 2019; Szijjártó, Czibor és Bereczkei, 2016) Az SD3 három, társas szempontból nem kívánatos személyiségjellemző (a machiavellizmus, a szubklinikai nárcizmus és a szubklinikai pszichopátia) mérésére szolgáló kérdőív. A mérőeszköz kitöltői ötfokú Likert-skálán jelezheti 27 állítással való egyetértésüket; mindhárom vonás mérésére 9 item szolgál.

HEXACO hatfaktoros személyiség-kérdőív (HEXACO Personality Inventory Revised (HEXACO-PI-R), Ashton és Lee, 2010; magyar változat: De Raad és mtsai, 2018) A 100 itemes HEXACO-PI-R Lee és Ashton (2016) hatfaktoros személyiségmodelljén alapul. A hat fődimenzió, amely a kérdőív által mérhető: Becsületesség/Alázatosság, Érzelmesség, Extraverzió, Barátságosság,

Tapasztalatokra való nyitottság. Mind a hat dimenzióon belül 4-4 alskála is elkülöníthető. A kérdőív kitöltői ötfokú Likert-skálán jelzik az egyes tételekkel való egyetértésüket; mind a hat fővonást 16 item reprezentálja. Vizsgálatunkban a HEXACO kérdőív öt (*Big Five*-vonásokkal rokon) dimenzióját használtunk fel. A Becsületesség/ Alázatosság Skála eredményeit nem elemeztük, mivel sem konceptuálisan, sem a korábbi kutatások fényében nem várhattunk összefüggést a HEXACO ezen skálájával.

Eredmények és megvitatás

A GPOP összefüggése a hatfaktoros (HEXACO) modellel

A GPOP skáláinak és a hatfaktoros modell főskáláinak összefüggését Pearson-féle korrelációs elemzéssel vizsgáltuk. Az eredményeket a 8. táblázat mutatja.

8. táblázat. A GPOP és a HEXACO főskáláinak összefüggései (*: $p < 0,05$; **: $p < 0,01$)

	Cronbach alfa	Energiaforrás		Észlelés		Döntéshozatal		Életstílus		Stressz	
		Extravertált	Introvertált	Érzékelő	Intuitív	Gondolkodó	Érző	Megítélő	Észlelő	Feszült	Nyugodt
Érzelmesség	,79	-,08	,20**	,20**	-,13	-,45**	,47**	,09	-,04	,44**	-,37**
Extraverzió	,82	,66**	-,56**	-,10	,26**	,01	,19**	,19**	-,07	-,47**	,61**
Barátságosság	,76	-,14*	,01	-,08	-,12	-,19**	,01	,01	-,25**	-,25**	,15*
Lelkiismeretesség	,79	,17*	-,08	,31*	-,18**	-,07	,13	,67**	-,55**	-,15*	,28**
Nyitottság a tapasztalatokra	,76	,08	-,11	-,31**	,31**	-,08	,13	-,09	,02	-,24**	,21**

9. táblázat. A GPOP és az SD3 főskáláinak összefüggései (*: $p < 0,05$; **: $p < 0,01$)

	Cronbach α	Energiaforrás		Észlelés		Döntéshozatal		Életstílus		Stressz	
		Extravertált	Introvertált	Érzékelő	Intuitív	Gondolkodó	Érző	Megítélő	Észlelő	Feszült	Nyugodt
Machiavellizmus	,79	,10	-,08	,01	,10	,32**	,19**	-,15*	,25**	,14*	-,01
Szubklinikai nárcizmus	,69	,45**	-,36**	-,23**	,40**	,32**	-,13	-,11	,29**	-,22**	,36**
Szubklinikai pszichopátia	,82	-,01	-,01	-,09	,15*	,41**	-,32**	-,27**	,40**	,12	-,07

A GPOP és HEXACO Skálák összefüggéseit vizsgálva látható, hogy azok jórészt a korábbi kutatási eredményekhez (Furnham és Moutafi, 2012) illetve Golden (2010) predikcióihoz illeszkedően alakulnak. A GPOP E–I faktorai (Energiaforrás) a HEXACO Extraverzió Skálájával, az S–N-tengely (Észlelés) a tapasztalatokra való nyitottsággal, a T–F-tengely (Döntéshozatal) az Érzelmesség dimenziójával, a J–P tengely (Életstílus) pedig a Lelkiismeretességgel mutatja a legerőteljesebb kapcsolatot. A Feszültség–Nyugalom dimenziója (Stressz) az Érzelmesség Skálán kívül az Extraverzió dimenzióval is közepes erősségű korrelációt mutatott.

Ez az eredmény magyarázható részben azzal, hogy a HEXACO-modell Extraverzió Skálája olyan alszkálákat is tartalmaz, mint a társas önértékelés, illetve a társas bátorság, amelyek az interperszonális helyzetekben megmutatkozó magabiztosság,

illetve szorongás, aggodalmak mértékéről adnak információt, továbbá az élenkség, amely az optimizmus, pozitív érzelmekre való hajlam, aktivitás szintjével függ össze (Ashton és Lee, 2007).²

A GPOP összefüggése a sötéttriáddal modellel

A GPOP skáláinak a sötét triáddal való összefüggéseit Pearson-féle korrelációs elemzéssel vizsgáltuk. A 10. táblázat a különböző faktorok között mutatkozó korrelációs együtthatókat jeleníti meg.

Az összefüggések áttekintése nyomán jól látható, hogy a GPOP és az SD3 kérdőívek főskálái között mutatkozó összefüggések rendszerint gyengék, legfeljebb közepes erősségűek. Mindhárom sötét vonás a Gondolkodó típusú döntéshozatalhoz kapcsolódik pozitívan, a Machiavellizmus és a szubklinikai pszichopátia pedig negatív összefüggést mutat az Érző típus értéke-

² A GPOP-faktorok és a HEXACO-alskálák kapcsolata azért nem elemeztük részletesebben, mert a HEXACO-alskálák egy része igen alacsony megbízhatóságot mutatott.

ivel. Ezek az összefüggések a szubklinikai pszichopátia esetében a legerőteljesebbek.

Korábbi kutatási eredményekkel (pl. Paulhus és Williams, 2002; Furnham és mtsai, 2013) összhangban azt láthatjuk, hogy a sötét triád elemeire (különösen a machiavellizmusra és a szubklinikai pszichopátiára) jellemzőek a sokkal inkább érveken, személytelen logikán, költség-haszon elemzéseken, mintsem emocionális tényezőkön alapuló döntések. A machiavellizmus és a T-típusú döntéshozatal kapcsolata összhangban van Elson (1989), illetve Boozer és munkatársainak (2005) eredményeivel is. A pszichopátia és a T–F tengely összefüggése pedig Segal (2001) eredményeivel rokon, akinek vizsgálatában azonban nem mutatkozott összefüggés e tengely pontszámai és a nárcizmus mértéke között.

A másik GPOP-dimenzió, amely összekapcsolódik mindhárom sötét vonással, az a J–P-tengely: az Észlelő típusú, rugalmas, környezethez alkalmazkodó, újdonságokat kereső életstílus mindhárom vonással pozitív összefüggést mutat. Több vizsgálat is ehhez illeszkedően hangsúlyozza a sötét triád (és különösen a machiavellizmus) és a rugalmasság, környezethez való adaptív alkalmazkodás (Bereczkei, 2015; Czibor és Bereczkei, 2012; Jones és Paulhus, 2010), illetve az új élmények keresése (Emmons, 1987; McHoskey és mtsai, 1998; Zuckerman és mtsai, 1972) közötti összefüggéseket. Ez az összefüggés a machiavellizmusra vonatkozó korábbi kutatásokban (Elson, 1989; Boozer és mtsai, 2005) nem mutatkozott. Segal (2001) hasonló kapcsolatot talált a J–P-tengely és antiszociális személyiségzavar között.

Megfigyelhető az is, hogy az E–I-tengely, illetve az S–N-tengely pontszámai csak a nárcizmus mértékével mutatnak kapcsolatot.³ A szubklinikai nárcizmus és az Extravertált dimenzió elért pontszámok együtt járásai abszolút összhangban vannak korábbi kutatási eredményekkel (Furnham és mtsai, 2013; Paulhus és Williams, 2002; Ong és mtsai, 2011). A nárcizmus és az Intuitív észlelés kapcsolata is jól magyarázható: a nárcizmussal együtt járó nagy, látványos ötletek, gyakran a külvilág számára impresszív, nagyívű tervek prezentációjának a képességéhez (Spain és mtsai, 2014) alapot adhatnak az intuitív észlelésből fakadó jellegek.

A Feszültség–Nyugalom Skála a szubklinikai nárcizmus pontszámokkal mutatott összefüggést: a nárcizmus magasabb értékei alacsonyabb Feszültség- és magasabb Nyugalom-pontszámokkal jártak együtt. A Feszültség-pontszámoknak a machiavellizmussal mutatkozó gyenge pozitív összefüggése magyarázható azokkal az ellentmondásos eredményekkel, amelyek a machiavellizmus és a neuroticitás, érzelmi kiegyensúlyozatlanság, szorongás összefüggéseinek vizsgálata során mutatkoznak (Czibor és mtsai, 2017). A szubklinikai pszichopátia Feszültség Skálával várható negatív és Nyugalom Skálával várható pozitív összefüggése (pl. Paulhus és Williams, 2002) azonban nem nyert igazolást.

A vizsgálat korlátai, kitekintés

Vizsgálatunk több olyan korlátot is magában hordoz, amelyeket a kapott eredmények értelmezésénél érdemes figyelembe venni. A kérdőív faktorstruktúrájának

³ Csúpan nagyon gyenge pozitív összefüggés mutatkozik a szubklinikai pszichopátia és az Intuitív észlelés között.

és megbízhatóságának vizsgálata során a kérdőívvel korábbi, jellemzően fejlesztési kontextusban gyűjtött adatokra alapoztuk megállapításainkat. Ez a módszer nagy létszámú munkavállalói minta adatait tette hozzáférhetővé számunkra, azonban elemzéseink, vizsgálódásaink lehetséges körét némileg beszűkítette. Egyrészt, a mintára vonatkozó demográfiai adatok hozzáférhető köre meglehetősen szűk volt. Másrészt adott volt, hogy a kérdőív által gyűjtött és számolt skálaértékekkel tudtunk dolgozni, így nem volt mód a faktorelemzés eredményét beépíteni a skálaértékek újrakalkulálásába. Ez azért is jelentős korlát, mert a magyar mintán végzett feltáró faktorelemzés azt mutatta, hogy az eredeti öt faktor használata a kérdőív állításaiból nyerhető információ mennyiségét leszűkítette: az öt faktor csak alacsony százalékát magyarázta a teljes varianciának. Harmadrészt, a teszt–reteszt reliabilitás vizsgálata sem valósulhatott meg ideális módon: a kitöltések között eltelt idő ugyanis nagy különbségeket mutatott a hozzáférhető mintán.

A kérdőív validitásának vizsgálatához hozzáférhetőségi mintavételt alkalmaztunk, amely tényező a más mintákkal való összevetés lehetőségét jelentősen korlátozza. Emellett, a validitás vizsgálatára felhasznált HEXACO kérdőív alskáláinak egy része alacsony megbízhatóságot mutatott, így elemzéseinket csak a főskálák adataira tudtuk alapozni.

Jelen vizsgálatunk nem terjedt ki a GPOP konkurens és prediktív validitásának vizsgálatára. A jövőbeli kutatások izgalmas iránya lehetne a GPOP-skálák munkához kapcsolódó kimeneti változókkal (pl. munkahelyi beválással, elégedettséggel) való kapcsolatának differenciált, akár különböző munkaerőpiaci szegmensekre bontott vizsgálata.

KONKLÚZIÓK

Kutatásunk célja az volt, hogy megvizsgáljuk a *Golden Profiler of Personality* magyar változatának pszichometriai jellemzőit. Ennek érdekében egyrészt áttekintettük a kérdőívet az utóbbi tizenkét évben kitöltő, több mint ötezer magyar munkavállaló adatait, válaszait, (1. vizsgálat), másrészt kérdőíves adatgyűjtést végeztünk a GPOP-skálák más személyiségmodellekkel való kapcsolatának vizsgálatára (2. vizsgálat).

Az eredmények azt mutatták, hogy a GPOP faktorszerkezete az elméleti koncepciónak jórészt megfelel, skáláinak mind a belső konzisztenciája, mind teszt–reteszt reliabilitása magasnak, megfelelőnek tekinthető, a kérdőív megbízhatóan működik. A más személyiség-kérdőívvel való összevetés is olyan összefüggéseket hozott, amelyek jól illeszkednek a jungi, illetve GPOP-modell elméleti megfontolásaihoz, illetve korábbi vizsgálati eredményekhez. Úgy látjuk, hogy az MBTI-koncepcióhoz képest újdonságként feltűnő ötödik (Stressz) dimenzió érdemi hozzájárulást jelent a modell használhatóságához, információt nyújtva a szorongás és a negatív érzelmek átélésére való hajlamoság mértékéről.

A *Golden Profiler of Personality* egy fejlesztési célokra kialakított mérőeszköz, amely visszajelzést adhat a kitöltő egyén személyiségjellemzőiről, preferenciáiról, motivátorairól, erősségeiről és a fejlesztés preferenciáihoz illeszkedő irányairól (Golden, 2010). Mind egyéni, mind csoport-, illetve szervezeti szintű felmérésre, fejlesztésre alkalmas lehet, mivel amellett, hogy mélyítheti az egyén önismeretét, mások (pl. kollégák, családtagok, kliensek) viselkedésének, motivátorainak megértését, a különbözőségek felé való nyitottságot, elfogadást

is facilitálhatja. E lehetőségekből adódóan a MBTI-, illetve a GPOP-modellt és eszközöket gyakran használják munkahelyi csapatépítés, konfliktuskezelési, illetve kommunikációs hatékonyságfejlesztést célzó szervezeti programok során (Briggs Myers, 1998; Coe, 1992; Golden, 2010).

A GPOP-modell további előnye, hogy az ötödik globális skála (Stressz) beemelésével egy napjainkban kiemelten aktuális kérdésről, a stresszhelyzetekkel kapcsolatos egyéni érzékenységről, egyéni válaszmintázatokról is képes információval szolgálni. Így például munkahelyi egészségfejlesztő programok, illetve coachingfolyamatok megtámogatója is lehet. Azáltal, hogy a globális skálák mellett alskálákkal is dolgozik,

a felhasználóról kialakuló kép és a neki adható visszajelzés jóval differenciáltabb lehet, mint a klasszikus MBTI-eszközök esetében: mintázatok, fejlődési, individualizációs folyamatok is láthatóvá tehetők általa. A GPOP magyar változata ezek alapján ígéretes eszköznek tűnik különböző munkahelyi fejlesztésekhez, coachingfolyamatokhoz, oktatási, iskolai felhasználásra vagy akár karrier-tanácsadási kontextusban.

KÖSZÖNETNYILVÁNÍTÁS

A kutatást a Felsőoktatási Intézményi Kiválósági Program támogatta (szerződés száma: 20765-3/2018/FEKUTSTRAT).

SUMMARY

PSYCHOMETRIC CHARACTERISTICS OF THE HUNGARIAN VERSION OF THE GOLDEN PROFILER OF PERSONALITY (GPOP)

Background and objectives: The Jungian personality typology is a widely used model in the field of applied psychology. Currently there is a strong need for a reliable and valid Jungian-based, validated measurement tool adapted to the Hungarian culture. However, available statistical studies are very limited. This study is designed to 1) investigate the reliability and validity of the Hungarian version of the Golden Profiler of Personality; and 2) explore the validity of the Jungian Personality Types as they may correlate with different personality traits.

Methods: Two studies were conducted. In Study 1 we analyzed the internal consistency ($n = 5376$) of the global scales and sub-scales and computed test-retest reliability ($n = 98$) of the GPOP scales from the larger sample. In Study 2 we focused on the validity of GPOP scales. Employees from different organizations ($n = 213$) completed GPOP, HEXACO and the Short Dark Triad Questionnaire.

Results: Our results show that all global scales of GPOP have strong internal consistency and test-retest reliability. The correlations between GPOP scales and other personality characteristics were consistent with the GPOP theory and with earlier research findings.

Discussion: The Hungarian version of the Golden Profiler of Personality was found to be a psychometrically reliable and valid measure of the Jungian Personality Types.

IRODALOM

- ARNAU, R. C., ROSEN, D. H., THOMPSON, B. (2000): Reliability and validity of scores from the Singer and Loomis Type Deployment Inventory. *Journal of Analytical Psychology*, 45(3). 409–426.
- ASHTON, M. C., LEE, K. (2007): Empirical, theoretical, and practical advantages of the HEXACO model of personality structure. *Personality and Social Psychology Review*, 11(2). 150–166.
- ASHTON, M. C., LEE, K. (2010): Trait and source factors in HEXACO-PI-R self-and observer reports. *European Journal of Personality*, 24(3). 278–289.
- BERECZKEI, T. (2015): The manipulative skill: Cognitive devices and their neural correlates underlying Machiavellian's decision making. *Brain and cognition*, 99(1). 24–31.
- BERECZKEI, T. (2016): *Machiavellizmus. A megtévesztés pszichológiája*. Typotex Kiadó, Budapest.
- BERECZKEI, T., CZIBOR, A. (2018): Sötét vonások a munkahelyen. *Psychiatria Hungarica*, 33(4). 359–373.
- BERNDT, R. (2010): *Erfolgreiches Management*. Springer-Verlag, Berlin Heidelberg.
- BESS T. L., HARVEY R. J., SCHWARTZ, D. (2003): *Hierarchical Confirmatory Factor Analysis of the Myers-Briggs Type Indicator*. Paper presented at the 2003 Annual Conference of the Society for Industrial and Organizational Psychology, Orlando.
- BOOZER, R. W., FORTE, M., HARRIS, J. R. (2005): Psychological Type, Machiavellianism, and Perceived Self-Efficacy at Playing Office Politics. *Journal of Psychological Type*, 64(1). 1–9.
- BRIGGS, K. C., MYERS, I. B. (1976): *Myers-Briggs Type Indicator: Form*. Consulting Psychologists Press, Palo Alto.
- BRIGGS MYERS, I. (1998): *Introduction to Type*. Sixth Edition. Mountain View, California.
- CARLSON, J. G. (1989): Affirmative: In Support of Researching the Myers-Briggs Type Indicator. *Journal of Counseling and Development: JCD*, 67(8). 484–486.
- CASEMENT, A. (2001): *Carl Gustav Jung*. Key Figures in Counselling and Psychotherapy series. Sage Publications Ltd., London – Thousand Oaks.
- COE, C. K. (1992): The MBTI: Potential Uses and Misuses in Personnel Administration. *Public Personnel Management*, 21(4). 511–522.
- COSTA, P., & MCCRAE, R. (1992): Normal personality assessment in clinical practice: The NEO Personality Inventory. *Psychological Assessment*, 4(1). 5–13.
- CZIBOR, A., BERECZKEI, T. (2012): Machiavellian people's success results from monitoring their partners. *Personality and Individual Differences*, 53(3). 202–206.
- CZIBOR, A., SZABÓ, ZS. P., RESTÁS, P. (2019): Sötét vonások a szervezetekben: tapasztalatok magyar munkavállalók körében. *Replika*. (megjelenés alatt)
- CZIBOR, A., SZABO, Z. P., JONES, D. N., ZSIDO, A. N., PAAL, T., SZIJJARTO, L., CARRE, J., BERECZKEI, T. (2017): Male and female face of Machiavellianism: Opportunism or anxiety? *Personality and Individual Differences*, 117(1). 221–229.

- DE RAAD, B., NAGY, J., SZIRMÁK, Z., BARELDS, D. P. (2018): Taxonomy of Hungarian personality traits: Replication and refinement. *International Journal of Personality Psychology*, 4(1). 1–12.
- ECK, C. D., JÖRI, H., VOGT, M. (2007): *Assessment-center*. Springer, Heidelberg.
- ECK, C. D., JÖRI, H., VOGT, M. (2015): *Assessment-Center: Entwicklung und Anwendung – mit 57 AC-Übungen und Checklisten*. Springer-Verlag, Heidelberg.
- ELSON, J. E. (1989): Religious orientation, Jungian personality type, and stage of ego development of the Machiavellian personality. *Dissertation Abstracts International*, 50(8B), 3692.
- EMMONS, R. A. (1987): Narcissism: theory and measurement. *Journal of personality and social psychology*, 52(1). 11–17.
- ERŐS I., BENTS, R. (2006): *GPOP minősítő tréning kézikönyve*. Future Systems Consulting, Animaráció Konzultánsok Kft. – Golden LLC, Budapest.
- ERŐS I., JOBBÁGY M. (2001): A Myers-Briggs Type Indicator Magyarországon. *Alkalmazott Pszichológia*, 2001(3). 35–51.
- EWEN, R., EWEN, R. B. (2014): *An introduction to theories of personality*. Psychology Press, New York.
- FURNHAM, A., MOUTAFI, J. (2012): Personality, age, and fluid intelligence. *Australian Journal of Psychology*, 64(3). 128–137.
- FURNHAM, A., RICHARDS, S. C., PAULHUS, D. L. (2013): The Dark Triad of personality: A 10 year review. *Social and Personality Psychology Compass*, 7(3). 199–216.
- GARDNER, W. I., MARTINKO, M. J. (1996): Using the Myers-Briggs Type Indicator to study managers: A literature review and research agenda. *Journal of Management*, 22(1). 45–83.
- GOLDEN, J. P. (2010): *Golden Personality Type Profiler*. Prentice Hall, New Jersey.
- GOLDEN, J. P., RINGENBACH, K. L. (2005): *GPOP technikai kézikönyv* (Erős I. ford.). 3. kiadás. Future Systems Consulting, Animaráció Konzultánsok Kft. és Golden LLC, Budapest.
- GOLDEN, J. P., BENTS, R., BLANK, R., DIERGARTEN, D. (2004): *Golden Profiler of Personality: GPOP*. Huber, Bern.
- HARVEY, R. J. (1996): Reliability and validity. In Hammer, A. L. (ed.) *MBTI Applications*. Consulting Psychological Press, Palo Alto. 5–29.
- HOFMEISTER TÓTH, Á., KOPFER-RÁCZ, K., ZOLTAYNÉ PAPRIKA, Z. (2016): A magyar vállalkozók személyiségjegyei és azok kapcsolata a vezetői stílussal és a piacorientációval. *Vezetéstudomány/Budapest Management Review*, 47(7). 41–53.
- HOSSIEP, R., PASCHEN, M. (2003): *BIP: das Bochumer Inventar zur berufsbezogenen Persönlichkeitsbeschreibung*. Hogrefe, Göttingen.
- HUNSLEY, J., LEE, C. M., WOOD, J. M. (2003): Controversial and questionable assessment techniques. In Lilienfeld, S. O., Lynn, S. J., Lohr, J. M. (eds): *Science and pseudoscience in clinical psychology*. Guilford Press, New York. 39–76.
- JOBBÁGY M., TAKÁCS P. (1997): Az a közös bennünk, hogy mások vagyunk. *Iskolakultúra*, 7(6–7). 78–93.
- JONES, D. N., FIGUEREDO, A. J. (2013): The core of darkness: Uncovering the heart of the Dark Triad. *European Journal of Personality*, 27(6). 521–531.

- JONES, D. N., PAULHUS, D. L. (2010): Differentiating the 15 Dark Triad Within The Interpersonal Cirkumplex. In Horowitz, L. M., Strack, S. (eds): *Handbook of interpersonal psychology: Theory, research, assessment and therapeutic interventions*. Wiley, Hoboken. 249–269.
- JONES, D. N., PAULHUS, D. L. (2011): The role of impulsivity in the Dark Triad of personality. *Personality and Individual Differences*, 51. 670–682.
- JONES, D. N., PAULHUS, D. L. (2014): Introducing the short dark triad (SD3) a brief measure of dark personality traits. *Assessment*, 21(1). 28–41.
- JUNG, C. G. (1994): *A lélektani típusok általános leírása* (Bodrog M. ford.). Európa Könyvkiadó, Budapest.
- JUNG, C. G. (2010): *Lélektani típusok* (Réti E. ford.). Scolar Kiadó, Budapest.
- LARSEN, R. J., BUSS, D. M., WISMEIJER, A., SONG, J., VAN DEN BERG, S. M. (2017): *Personality psychology: Domains of knowledge about human nature*. McGraw Hill Education, New York.
- LÓVEY I. (1992): A magyar vállalatvezetők jellemzése a Myers-Briggs féle kijelző segítségével és összehasonlításuk az Egyesült Államok és Egyesült Királyság-beli adatokkal. *Vezetéstudomány*, 23(1–2). 29–40.
- MCCARLEY, N. G., CLARSKADON, T. G. (1983): Test retest reliabilities of the scales and subscales of the Myers-Briggs Type Indicator and of criteria for clinical interpretive hypotheses involving them. *Research in Psychological Type*, 6(1). 24–36.
- MCCAULLEY, M. H. (1990): The Myers-Briggs Type Indicator: A measure for individuals and groups. *Measurement and Evaluation in Counseling and Development*, 22(4). 181–195.
- MCCAULLEY, M. H. (1991): Additional comments regarding the Myers-Briggs Type Indicator: A response to comments. *Measurement and Evaluation in Counseling and Development*, 23(4). 182–185.
- MCHOSKEY, J. W., WORZEL, W., SZYARTO, C. (1998): Machiavellianism and psychopathy. *Journal of personality and social psychology*, 74(1). 192–210.
- MERENDA, P. F. (1991): Additional comments regarding the Myers-Briggs Type Indicator. *Measurement and Evaluation in Counseling and Development*, 23(4). 179–181.
- MÉSZÁROS, A. (2006): A Myers-Briggs-féle Típus Indikátor a vezetők szolgálatában. In Mészáros, A (szerk.): *A munkahely szociálpszichológiai jelenségvilága I.*, Z-Press, Budapest. 264–295.
- METZNER, R., BURNEY, C., MAHLBERG, A. (1981): Towards a reformulation of the typology of functions. *Journal of Analytical Psychology*, 26(1). 33–47.
- MIRNICS, Z. (2006): *A személyiség építőkövei: típus-, vonás- és biológiai elméletek*. Bölcsész Konzorcium, Budapest.
- MYERS I. B., MYERS P. B. (1995): *Gifts differing*. Davies-Black Publishing, Mountain View.
- ONG, E. Y., ANG, R. P., HO, J. C., LIM, J. C., GOH, D. H., LEE, C. S., CHUA, A. Y. (2011): Narcissism, extraversion and adolescents' self-presentation on Facebook. *Personality and individual differences*, 50(2). 180–185.
- PAULHUS, D. L., WILLIAMS, K. M. (2002): The dark triad of personality: Narcissism, Machiavellianism, and psychopathy. *Journal of Research in Personality*, 36(6). 556–563.

- PITTEMBER, D. J. (1993): The Utility of the Myers-Briggs Type Indicator. *Review of Educational Research*, 63(4). 467–488.
- PITTEMBER, D. J. (2005): Cautionary comments regarding the Myers-Briggs Type Indicator. *Consulting Psychology Journal: Practice and Research*, 57(3). 210–222.
- QUENK, N. L. (2009): *Essentials of Myers-Briggs type indicator assessment* (Vol. 66). John Wiley Sons, New Jersey.
- SEGAL, D. L. (2001): An empirical investigation of Jung's psychological types and personality disorder features. *Journal of Psychological Type*, 58(1). 33–36.
- SINGER, J., LOOMIS, M. KIRKHART, E., KIRKHART, L. (1996): The Singer-Loomis Type Deployment Inventory- version 4.1. Moving Boundaries, Gresham.
- SORENSEN, P. S., HAWKINS, K., SORENSON, R. L. (1995): Gender, psychological type and conflict style preference. *Management Communication Quarterly*, 9(1). 115–126.
- SPAIN, S. M., HARMS, P., LEBRETON, J. M. (2014): The dark side of personality at work. *Journal of organizational behavior*, 35(S1). S41–S60.
- SÜLE F. (2017): A jungi tipológia. In Deák Z. (szerk.) *Jung nálunk II. Magyar szerzők jungi analitikus írásai*. Ursus Libris, Budapest.
- SZIJJÁRTÓ L., CZIBOR A., BERECZKEI T. (2016): Egy rövid Sötét Triád kérdőív (SD3) használatának első hazai tapasztalatai munkavállalók körében. In Vargha A. (szerk.) *Múlt és jelen összeér: a Magyar Pszichológiai Társaság XXV. Jubileumi Országos Tudományos Nagygyűlése: kivonatkötet*. Magyar Pszichológiai Társaság, Budapest. 216.
- THOMPSON, B. (1996): *Personal Preferences Self-Description Questionnaire*. College Station, TX: Psychometrics Group.
- THOMPSON, B., ARNAU, R. C. (1998): Stability and Internal Consistency Reliability of Personal Preferences Self-Description Questionnaire (PPSDQ) Scores. Paper presented at the Annual Meeting of the Mid-South Educational Research Association. New Orleans, LA, November 4–6, 1998.
- WHEELWRIGHT, J. B., WHEELWRIGHT, J. H., BUEHLER, A. (1964): *Jungian Type Survey: The Grey-Wheelwright Test Manual*. Society of Jungian Analysts of Northern California, San Francisco.
- ZUCKERMAN, M., BONE, R. N., NEARY, R., MANGELSDORFF, D., BRUSTMAN, B. (1972): What is the sensation seeker? Personality trait and experience correlates of the Sensation-Seeking Scales. *Journal of Consulting and Clinical Psychology*, 39(2). 308–321.

MELLÉKLET

1. melléklet. A GPOP globális skálái közötti korrelációk

	Extraverzió– Introverzió	Gondolkodó– Érző	Megítélő– Észlelő	Feszült– Nyugodt	Érzékelő– Intuitív
Extraverzió– Introverzió	–	-,03	-,04	-,49**	-,06
Gondolkodó– Érző		–	,19	,12	-,04
Megítélő– Észlelő			–	-,09	,41**
Feszült– Nyugodt				–	-,32*
Érzékelő– Intuitív					–